„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући гђе удове Мајна, лебарска улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 48. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 26. МАРТА 1893. ГОДИНА XXVIII.

Позив на претплату.

Свршетком овог месеца истиче претплата на „Заставу“ онима, који су платили само за прву четврт. Сад отварамо претплату за другу четврт.

Шта је „Застава“ била и шта је она данас, о томе — мислимо — није потребно говорити.

„Застава“ ће се и од сад, као и до сада, лепршати у табору нашег народа, на бедему народносном, автономном и напредном.

Цена је „Застави“ означена на челу листа.

Обраћамо се својим начелним пријатељима, да нас својски потпомогну и скупљањем претплатника.

Овом приликом и опет обраћамо пажњу на бројеве „Заставе“ од петка, који су удешени за најшире кругове. Засебна претплата само на те бројеве износи 3 фор. годишње.

У Новом Саду, 25. марта 1893.

АДМИНИСТРАЦИЈА „ЗАСТАВЕ“.

ВЕЛИКИ ПЕТАК.

Христова црква данас, на дан највеће жалости, сећајући се мученика од Голготе, а окупљајући око себе правоверну децу своју — подсећа човечанство на онај тренутак, када је испод ударца неверничких, разапет на светоме распећу испустио душу Онај, који је из љубави према човечанству дошао на овај свет, да га спасе, да га вером окрепи и за њ своју крв пролије. Христос је највећи праведник над свима праведницима и из љубави према грешноме роду људском постао је мученик, над свима мученицима.

У данашњи дан Христос је на гори Голготи својом крвљу вековима утврдио божанствену науку и неверници се преварише, кад помислише, да ће његовом смрћу уништити и његову науку, а верници се охрабрише, јер том светом крвљу Христос-спас написао је вечним, неизбрисаним словима победу својој науци.

И православна црква, ова највернија ћерка Христова на дан тужне, али знамените жалости, када се цели православни свет уздахом и болом у души сећа грозних мука распетога на Голготи, гледајући своју мајку доле на земљи, како је синовљеве муке у срце дирају, а погледајући горе на небо, радостан, што се оно раствара свима праведницима, православна црква у црнину се одева, жали, тужно нариче над мукама најневиније жртве свих векова.

У мученику она види свога оца, који је дошао на свет, да свет озари идејом правде и истине, братства и љубави, милосрђа и племенитости, који је радио за ту идеју, и скупљајући око себе сироте и невољне дрмао престољем владара од Галилеје, покварене понижавао, праведне увисивао, који је силом своје речи, пламеном свога срца к себи примамљивао хиљаде хиљада неверног народа и на веру га обраћао — а на послетку свој живот засведочио својом смрћу, своја дела запечатио својом крвљу, да их после крунише својим Воскресењем.

У свету и светом је владала поквареност. Правда је била у рукама силника, бедни народи стењали су под игом појединаца, а друштвени живот не беше ни једним зрачком племенитости и узвишености закићен. Све се окренуло у суноврат. Милиони бедних и невољних пиштаху и нарицаху над својом судбином, очајањем погледајући у своју црну будућност — и не имадоше никакове наде. Где је била сила, да ову грубу силу сломије?

Ко је био толико јак, да уништи оне, који су располагали материјалним и физичним средствима? Зар морална моћ? Али у поквареноме свету, у римскоме царству није се ни говорило о моралу. О правди и истини, братској љубави и сношљивости није било говора и није га могло бити онде, где се свет поделио на силнике и робове. Силници су прогањали, убијали, свима бедама морили робове — а робови су ћутали, чамећи у тминама незнања и верскога мрака, ћутали су и сносили тешке терете покварене римске аристократије.

Али што не могаде нико, Он је могао, али ако нико није смео, да се бори против силе, да изведе народе на пут спаса, борио се Он, и Он их је извео — који се није родио у богаташкој палати, у чијим жилама није било владалачке крви, који се одњихао на витлејемској слами и када је проговорио уздрмао је светом из основе, кад је устао да буди и поучава, надом крепи, а вером одушевљава подигао је народе из мртвила, истином навести рат неистини, просветом правди.

Смрт Христа Спаситеља, то је победа његове идеје и милиони православних верника славећи данас проливену крв на светом распећу, славе Онога, који је својом идејом спасао народе, извео их на прави пут — славе њега, Христа, а Христом и победу правде над неправдом, истине над неистином, светлости над мраком. Српски народ бори се за своју идеју, бори се за своју народност и веру своју. Тешки су његови дани, настадоше времена великог искушења, али ако ћемо доћи до победе, морамо прећи преко пута означена пожртвовањем, морамо се борити оружјем правде и истине, а очеличени светлошћу Христове вере, морамо у борби за своја права, за своју идеју бити непоколебљиви у мислима и начелима — па их засведочили и крвљу својом.

На дан велике, знамените, али жалосне успомене, кад је Христос испустио своју невину и племениту душу на очима миле мајке своје, за науку своју, ступајући у свете храмове, да му благодаримо, што је тиме својој науци победу извојевао, молимо му се, да и нама даде истрајности и снаге како би се и ми жртвовали за српски, у православљу, Христов народ, како би и ми оним и онаким поуздањем у божију правду, великодушношћу према противницима својим претрпели све муке и невоље, које нам на пут стају, а пред лицем наше мајке — православне цркве.

На велики петак, православни Срби, клањајући се узвишеној смрти праведнога осуђеника, невинога мученика — погледајмо поуздањем у њега, следимо његовим стопама, угледајмо се у његове примере и научимо се од учитеља с небеса, како се ваља борити и гинути за идеју правде, истине, љубави и милосрђа.

Велики је ово дан. Неколико капаља из невиних груди усадише се у срца милиона народа свих времена и од векова на векове та крв подсећа народе на славу Божијега Сина, па у овоме великоме дану, синови оних, који су гинули за Христову веру, потомци предака, око чијих гробова не ишчезава слава бесмртности, будимо и ми велики духом, велики врлинама, будимо и ми неустрашиви борци вере и народа — да тако дочекамо дан народне победе. А дочекаћемо га, јер се боримо истином за истину, правдом за правду. Победићемо, јер је и Христос победио. Од шаке његових ученика, надахнутих његовом науком ишчезнуше после силници и неверници, преокрене се друштво, робови постадоше слободнима, а труло римско царство обори Христова црква.

Поглед по свету.

— Немци, који су с почетка одушевљењем пратили путовање цара Виљема II., кад је оно путовао по целој Европи, сада су и у томе према цару постали хладни. Као што га нападају ради војних предлога, што он непрестано од народа тражи новаца, тако исто нападају га сада и због тога, што не путује на своје, него на државне трошкове Берлински „Vorwärts“ протестује врло енергично против тога, што је у државни прорачун уврштена и свота од 16.035 марака, којом је цар, док је био у Лондону дарозао неке личности. Берлински лист захтева да цар подмири ову своту из своје приватне благајне, те тражи да би цар разјаснио с којих је политичких разлога у опште ишао у Енглеску и на послет-

ПОДЛИСТАК.

ОСУЂЕН У ПРОГОНСТВО.

ПРИПОВЕТКА ЉУД. ВУКВИЋА.

Десет година је већ владао над Русијом злогласни, окрутни и тога ради свима мрски војвода Бирон. Руски великаши, ма да су се тајно против њега заклели, доста лукаво заодеваху своје осећаје образином лицемерног пријатељства и поданости, којом се улагиваху његовој особи, или се брижно, реко бих тескобно уклањаху сваком дружењу с њиме, не очекујући од тога никакова добра резултата. Будући да се сваки бојао зулумћарског војводе, то му је и власт била скоро неограничена и нико, нити иста царица Ана Ивановна, коју је тако рећи на узици водио, не би се усудила успротивити му се у ичем. Један једини човек се осмели и баци му изазивну рукавицу; то је био кабинетски министар Артемије Петровић Волински. Љубав његова за отаџбину и мржња на Немце, високи његов положај и особни његови одношаји с царицом бијаху узроци, који га на то склонише, да навијести рат моћном војводи. Али тај по све неједнаки бој сврши се његовом властитом погибијом. Он хтеде избавити Русију од несносног господства Немца Бирона.

Бирон пође царици Ани Ивановни и одлучно заиска, да Волинског баци пред суд, док га сваким могућим начином оговараше и клеветаше, грозећи да ће одступити, ако се то одмах не учини. „Или ја или он“, рече Бирон. „Бирајте!“

Царица се дуго устручавала, док тешким срцем пристане на захтевање свог штићеника

У комисији бијаху следећа лица, која су имала судити невиног земљака: Чернишев, Ушаков, књаз Трубецкој, Румјанцов, кнез Репнин, Шипов Новосилцов и др. сви чисти Руси, али уједно ревни приврженици војводе, који је тим, што су у комисију бирани само Руси, хтео да стече глас беспристраности и праведности и благонаклоност руског народа.

Истрага против Волинскога трајала је више времена. Најапсурдније оптужбе и клевете дигоше на њега, потвараху га шта више велеиздајом: да је имао намеру, учинити себе господаром над Русијом.

*

У отменој кућици близу адмиралитетскога проспекта сеђаху једне вечери око стола пет особа: Сонцев, глава те породице, жена му и троје дјеце, од које најстаријем детету, Петру, бијаше осам година.

Крај Петра сеђаше сестрица му Машка и четиргодишња врло живахна Ксенија, најмлађи члан породице. Гладила је велика рутава пса, кудрова дебеле губице, црне длаке и великих модрих очију. Звали су га Волчком и сматрали првим пријатељем. Познато је, да су деца најбољи пријатељи псима и зна се такођер, да се кудров од свих паса особито фином научљивошћу дично одликује. И у Волчка било је доста интелигенције и господар му, Сонцев, имаше дакле потпуно право, тврдећи каткада по све озбиљно, да својим умом наткриљује многе људе. Волчек беше дакле љубимац целе породице, нарочито пак малене Ксеније, а био је познат готово сваком Петрограђанину, као што је Сонцев највише људима познат био под именом „Волчковски барин“ (господар).

Сонцев је био пошао у Немачку, где но је боравио три године у једном свеучилишном граду. Кад се Сонцев вратио у Петроград премину цар Петар II. кога је наследила Ана Ивановна, и од тада сва власт пређе у руке Биронове. Ма да је био вешт немачком језику поделише Сонцеву државну службу, одликоваху га сваком приликом, инак се он, прави Рус и искрен отаџбеник не могаше спријатељити с бироновим владичанством. Тешио се мишљу, да ће кабинетски министар, коме је царица веома паклоњена била, смакнути свога такмаца, на што би лако у службу министра ступити могао.

Наравски да су се живо занимали за Волинског, јер је код светине јако био обљубљен Многи међу њима и Сонцев надаху се све до последњег тренутка његовом помиловању, незнајући каква ли ће катастрофа скоро стићи бившег министра.

Довечеравши назваше деца бађушки (оцу) лаку ноћ, па се заједно с матером упуте у спаваоницу док Сонцев с Волчеком остане у приземној собици. Прошао је од прилике један сат. Пас што је обично под столом лежао, поче на један пут тихо режити. Изађе испод стола и положи предње ноге на прозор, стане лајати гледајући час кроз отворени прозор на улицу, час на господара. Сонцев одма разуме тај миг свог пса, навешћујући му, да му долази неко у походе. Устане, узме свећу и оде у предсобље госту на сусрет, који се одмах и јави. Човек, ком црте лица није могао разабрати, јер му шешир заклањаше један део образа, огрлицу од капутића имао је дигнуту, уђе журним кораком.

— А, Григорије Николајевићу! викне Сонцев. Добро ми дошао! Али шта те је у то касно доба овамо довело? Да ти се није можда какво зло догодило?

Место сваког одговора, пружи Теплов, тако се звао дотични руку Сонцеву, позвавши га да пође с њиме у кабинет. Образ му је био блед, очи му се стаклиле, дрхтао је целим телом био је очевидно у великој узрујаности. Још је ћутао, док Сонцев први ту неугодну тишину не прекине речма:

— Но говори једном, говори! Шта има нове? Ваљда су важне новине, које ми носиш?

Теплов хтеде да проговори, али не мога ништа рећи осим ово једине речи: осуђен....

— За милога Бога! Та јел то могуће? Артемиј Петровић....

— Осуђен је на смрт. Баш сам сад дознао ту грозну новину, па сам управо теби похитао, да ти што пре тај црни глас јавим.

— Вараш се пријатељу! Ниси добро чуо — ал бих свакако ја пре знати морао, но ти....

— Дај Боже, да то буде истина, ал се већ унапред могло знати, да крволочни Немац свога супарника штедити не ће. О моје наде! Што сад да кукавац учиним?

Настала почивка; обојица умукнуше. Теплов промери неколико пута собу мумлајући нешто у себи. Та је вест дубоко дирнула и Сонцева, тим више, што је дошла по све ненадно, јер да ће љубимца царичина без доказане казњиве кривице осудит на смрт ко убицу и разбојника, ко би се био томе надао? И зар није сам Бирон дао тврду веру, да се то никад догодити не ће?

— Невероватно — било што му драго! проговори Сонцев. Пре ће сунце на земљу пасти, него што ће се такова страшна кривица догодити. Ако има у нас и мало правице, царица на то пристати не ће. Свакако мислим, да је оно, што ми јављаш, неоснован, пуст говор.

— Волински је изгубљен човек. Говори се, да је царица, присиљена на то потписала осуду његову. С њиме заједно биће смакнути Хрушчев и Јеропкин Ужасно! О када ћемо ми јадни поздравити зору слободе, кад ће се у нас појавити ослободилац срамнога туђега ропства. Да једним ударом могу сатрти тога охолога нашега душмана од памтивека, клетога Немца!

Док се пријатељи овако разговараху, не скине Волчек, који је већ познао дошљака, с њега и госе својих очију.

Глигорије Николајевић Теплов био је присни пријатељ Сонцевљев; до скора био је тајник Волинског. Као готово сви службеници и он после његова пада би отпуштен, па се још сретним ценити могао, да му се ништа горега догодило није.

У последње је време Теплов ретко кад посећивао свога пријатеља и то само у ноћно доба због ухода војводиних, који су вребали на сваку прилику, да кога год осумњиче

ку захтева да се именују они људи, који су око цара, а који га упућују на раскошан живот. Наравна је ствар да је овако писање узбунило немачко јавно мишљење, по што може да понизи самога владара — али берлински лист има права што тражи или да цар подмири рачуне, или да каже из којих разлога их мора подмирити држава.

— Прва комбинација о новом француском министарству пропала је те је сада реч о другом министарству. По што се Поенкаре понуђеног министарства финансије не хтеде примити, Мелин отиде к председнику републике те му изјави, да се одриче тога посла, да саставља ново министарство. За тим је председник Карно конферисао са Казимиром Периером, али се ни овај не прими тога посла. Најпосле се примио састављања министарства Шарл Дипиј, министар наставе пређашњег кабинета. Мелиново састављање министарства с тога је пропало, што је он захтевао врло високу заштитну царину. Нико се не хтеде примити министарства финансије са таким програмом. По што дакле Мелин није могао наћи министра финансије по свом програму, одрекао се и он састављања новог министарства. Дипиј је врло омиљена особа у комори; њему је сада 41 година. Он се својом врснећом из најнижег сталежа уздигао. Отац му је био званични подворник, мати дуванска трафиканткиња. Он се изучио за гимназијског професора па је и био професор философије у различним провинцијалним гимназијама. Доцније је постао надворник академије а од 1885. год. посланик своје родне вароши Ла Пија. У комори је особито учествовао у расправама о школским стварима. Министарство ће његово бити од прилике онакво као што би било Мелиново. За Пејтрала мисли се да ће примити портфељ финансије, а Девел, Виже, Вијет, Луизијон, Ријеније и Делкас да ће задржати своје портфеље.

СЛОВЕНСТВО.

Чешка. У Чешкој, а у Прагу опет се нешто догодило, што најбоље доказује крајну интолеранцију Немаца, који су у већини те безобзирно, у свакоме погледу неправедно и незаконито заштићавање аустријске владе против Чеха. Градско заступство у Прагу укинуло је две основне немачке школе из разлога, што су постале сувишне, по што Немци у Прагу имају довољно школа и сразмерно градска општина троши много више на немачке школе, него на чешке, ма да су Немци у знатној мањини. С овога су се побунили Немци, подигли грају у градскоме заступству, а тужили се и самоме намеснику. Чеси су им одговорили разлозима и доказима; а и сам дворски саветник Грохман, реферишући о овој ствари у име владе признао је законити поступак градскога поглаварства па ипак је казао, да је чешку већину у овом послу против Немаца предводила славенска мржња. Заиста непојмљиво! Признаје се Чесима, да имају право и да раде законито, а у исто доба подваљује им се мржња!

Него Чеси, као Чеси, нису остали равнодушни на ову увреду из владиног табора. Заступник Хејнрих енергично устане у седници градског заступства и изјави, да он у име Чеха протестује против недостојне увреде од стране владе са захтевом, да се његов протест уврсти у записник. — Али председник Забуш, понемчени Славен, не хтеде уврстити протеста изјавом, да ту није место говорити о Немцима, и ако је било место, да се нападају Чеси.

Ова афера дала је повода да је прашко заступство једногласно закључило, да се меморандумом обрати на намесништво, којему да се докаже, како прашка општина издржава много више немачких школа, но што их је потребно. Али ето новог изненађења, чим послаше меморандум, одмах сутра дан поврати га натраг намесник укором, како он не дозвољава, да се критикује рад владиног шк. већа.

Ова ствар још није предана забораву, она је огорчила још више Чехе и биће о истој говора у Чешком сабору. Што нас у свему овоме највише радује, то је — да су у овом питању сложни сви Чеси, свих странака, и једнако одушевљени да се боре за свету чешку ствар. То је народ!

— Лист „Czas“ јавља: Кардинал Шенборн забранио је у својој архидијецези чешке молитве велике недеље, те су оне па латинском језику отпојане. Многи чешки богомољци оставили су цркву и прашка је општина живо протестовала против тога код надбискупа. — Дружина чешких учитељица је одлучила, да не иде на изложбу у Чикаго, јер не ће да моли Немце у Бечу за изложбена места.

АПЕЛ НА СРБЕ РОДОЉУБЕ.

Прохујало је већ пуних 26 тужних и горких година, којих смо већим делом у очајној борби, — борби за опстанак миле нам народности српске и имена српског — провели!

Борисмо се с нашом једноверном браћом Романима а око наше рођене тековине и имаовине, од наших старих дедова и прадедова подигнутим светињама — цркве и школе. —

Блажене сени и трудне кости наших старих, оснивачима цркве и школе нам 13 на броју — који близу десне певнице у цркви леже — нису ни помислити могли, на ужасне посљедице, кад су своју једноверну браћу Романе, у своју заједницу, под своје окриље примили — какву опасну браћу примају и да ће те посљедице њихови потомци, унуци и праунуци, тек после 100 година горко осетити и испаштати.

Дан 10. априла 1892. године остаће у историји овомесног Српства у тужној успомени забележен. Тога је дана окончана и публикована куријална пресуда у деобној парници између овдашњих Срба и Романа.

Црква и школа признате су као српска својина; али да Срби имају Романима половину вредности истих што чини: 23.134 фор. 90 нов. у пет годишњих оброка исплатити! Осим тога досуђено им је још и половина од 3 парохијалних сесија које су им 4. марта о. г. и предате.

Ова је пресуда врло судбоносна по овдашње Српство које до близу 1000 душа броји. Јер, не уплатили први оброк од 4626 фор. 98 нов. који је сада маја платив, онда Романи имају право сву досуђену им своту ексекутивним путем у један пут утерати.

Судбоносна још и с те стране, што нам могу — у случају не уплате — светињу нашу, цркву и школу продати. Губитком пак цркве, изгубићемо с њоме и народ.

А смемо ли то допустити и према томе равнодушни бити?

Према наведеноме увидићеш племенити српски народе, да се ова општина у врло критичном положају налази. Ово је ваљда јединствени догађај у нашој домовини!

Па поред свега тога, ова општина — ма да је у јадном материјалном стању — прегла је, да ту огромну своту исплати и своју тековину очува, да јој се туђинац у њој не шири и не размеће.

С тога се овим обраћамо славним општинама, родољубивом и племенитом Срп. народу и осталим родољубима и молимо: да изволе узети у обзир наше несретно стање, те да нам притеку у помоћ својим милодарима.

Не дајте да ова још једина српска општина поред бедема града Темишвара пропадне, у којој се још српска реч и песма чује и негује, да не утоне у море туђинштине, као што су јој сусетке њене (Св. Андраш и Чернећхад) за навек за Српство сарањене.

Из седнице срп. прав. црк. школске општине држане у Мехали 14. фебруара 1893. године.

Макса Стојковић с. р. перовођа. **Стева Исток** с. р. председник.

Андрија Голуб с. р. потпреседник.

Одборници:

Јеца Стојков с. р. **Аћим Опријан** с. р.

Гаја Брашован с. р.

Вести из места и са стране.

Распоред богослужења велике недеље. На вел. петак вечерње, први пут клепа у $^1/_2$3 сахата. — На вел. суботу јутрење, први пут клепа у $^1/_2$4 сахата, а служба, прво звоно у 1 сахат. — На Воскресеније јутрење, прво звоно у $^1/_2$3 сахата, а служба у обично време.

О атентату у Турији. Јављају нам из Турије: „У 43. бр. „Заставе“ изишла је вест, у којој је јављено о атентату против тамошњег учитеља г. Јована Петровића. У тој вести вели се, како је г. учитељ, „по речима његових суседа, шест пута опалио из пушке према варошкој кући, да би се когод жив појавио и притекао му у помоћ. Али се нико не појави“. У хатар истине желимо само ово споменути: после трећег метка појавио се полицај с два кочијаша на лицу места и одмах су предузете мере како би се кривцу у траг ушло, а г. учитељ отишао је у пратњи полицаја тамошњем г. доктору на ноћиште“.

Православна црква Руси у Варшави намеравају да сагаде величанствену православну цркву. Изашао је и царски указ, којим се дозвољава, да се по целој Русији могу скупљати добровољни прилози; по што су Руси врло побожни и дарежљиви, то ће се цели трошак око градње ове цркве подмирити из добровољних прилога.

Прослава. Успомена на дан кад је Милош Обреновић, као руднички војвода подигао Србе 1815. г. код таковске цркве на оружје против Турака и кад су Срби примили градове из турских руку, прослављена је у среду у Београду свечано. У цркви је била свечана служба, а ван цркве биле су друге свечаности.

Књижевни 50-годишњи јубилеј Мавра Јокаји-а. Овај јубилеј биће у другој половини месеца октобра п. р. о. г. За то се чине већ сада величајне припреме како у престоници тако и по другим варошима Угарске. У Будимпешти већ се сада већа о томе, како да се најпре особитом депутацијом замоли надвојвода Јосиф, да прими протекторат у тој ствари, па да се саставе мештански одбори по разним варошима ради припрема, а сврх тога да се одреде 2 почасна председника, 1 председник, 24 потпредседника, 1 главни секретар, 15 секретара, 1 касир и 2 контролора. У одборе ће се бирати и женске, а чланова ће бити из свију струка науке и вештине. Цео тај одбор састојао би се из 500 особа. Смера се, да се осим јубилејских свечаности оснује и једна велика народна заклада, од које ће најпре Јокаји, док је жив, уживати камате, после његове смрти награђиваће се изврсни белетристични умотвори. Неке вароши спремају се да Јокаји-а том приликом и за свог почасног грађанина изаберу. То се спрема и у вароши Дебрецину. Чоконаијев клуб одредио је награду од 200 круна за најбољу песму у славу Јокаји-а. Јокаји је обећао да ће сам собом доћи у Дебрецин. Кипорезац Ђорђе Зала зготовио је штату-у Јокаијеву, која је тако погођена, да слављеник вели, да ће он у напред ту штату-у слати на банкете, да га ту замењује.

Убио га Орао. На врло чудан начин свршио је неки туриста из Броклина, по имену Франк Корни, који је са својим пријатељем Баркловом путовао по брдима. Овај приповеда: „Ми ходасмо по великом низу, који обузима једну обалу реке Нине Миле

и оцрне, за који су посао добро плаћени били, па би Сонцев могао имати много неповољности ради друговања с Тепловим. Да су пак Теплова на слободи оставили имао се је поред своје властите лукавости захвалити понајвише опрезном и окретном посредовању Сонцева.

Ако је и било јако касно, Сонцев се махом упути једном тајнику Биронову, да што више и на танко сазна. Мучила га је неизвесност а није ни по што хтео да верује тој вести. Теплов седе у наслоњачу, па се задуби у мисли. Као да разуме те мисли и бриге његове и да га је хтео тешити, приви се Волчек поуздано ближе до њега, лижући му руке. Теплов положи десницу на рутаву главу његову и погладив га рече: Да, да, добро! Јелте, друже, то су тешка времена!

Сонцев се врати туробнији, него што је отишо. Вест је била дакле истинита и сутра дан издахнуће злосретни Волински под крвничком секиром.

*

Кад је освануо 27. јуна 1740., од рана су јутра сви становници престолнице били на ногама. Многобројно људство се згрнуло на велики трг, усред којег се дизао крвнички одар; из уста свију људи чуло се име: Артемиј Петровић.

Ћутећки и неком потајном грозом гледала је светина, где крвник несретном Волинском оцече десну руку, за тим главу. Падоше и главе његових пријатеља Хрушчева и Јеропкина Лешине њихове беху сахрањене на гробљу код цркве св. Самсонија на виборшкој страни без свакога велелепља. Људство се разишло својим кућама. Негодовање и срдитост на зулумћарсвог војводу била је страшна међу простим народом. Свако беше уверен, да је Волински пао жртвом мржње свога непријатеља, који ће сад, по што је смакнуо првог државног достојанственика и великаша, још силнији бити, него икада пре.

Међу онима који дођоше, да буду сведоци смрти својих народних мученика, био је и Сонцев праћен својим верним кудровом. Сад се с осталим светом жалостан врати кући.

Није био далеко од свога стана, кад али на једном дојури горостасан пас, обори Волчка и сгаде га гристи, тако да је бедно псето страшно зацвиљело. Сонцев размахне палицом и опали туђега пса. У тај мах зачу се остраг човечији глас, он се окрене и пред њега стане човек, црвен од гњева и викне на њега лошим руским језиком: — Како се можеш усудити туђи мога пса! Ја ћу ти као Волинском главу одрубити! Да, главу чик чик! — Ово рекав, начини примерну пантомиму. Сонцеву се срце грчевито стегне у недрима. Био је то немачки крвопија Бирон.

Прошао је месец дана од катастрофе Волинског и мало када се о њему јавно спомињало. Трагична била је такође судбина, што је постигла његове рођаке, па и оне особе, које су с њиме много опште; дакле наравно и његове службенике, од којих неки беху затворени, други прогнани.

Није се питало јесу ли или нису ли криви, има ли разлога таковом поступку. Многи оставише столицу, да се спасе, осим Теплова. Да је он остао неокрњен, беше непојмљиво његовим суграђанима. Неки су тражили разлог у том, што је оклеветао свога начелника, покојног министра и тиме непосредно допринео његовој пропасти. Био је у мрском положају јер је био без службе и јер с њиме, бившим тајником Волинског, није нико хтео никаква посла имати од страха, да не би сам страдао. Најбољи му се знанци сад уклањаху приметно. Видећи како га људи избегавају, одлучи Теплов за неко време престоници леђа окренути и настани се у околини у једном сеоцету. Међутим често дописиваше са Сонцевим, при чему је стари Шћепан, Сонцевљев невољник, одправљао службу листоноше.

У то доба поста Сонцев секретаром у Бирона, што управо никада желио није, а од тада је дошао у додир с војводом, којем се је свиђао особито тога ради, јер је с њиме говорити могао. Војвода имађаше ту навику, да се сваки дан иза свршених послова мало градом прошеће; пратио га је увек један од његових чиновника. С обе стране пута, којим пролажаше, била је увек читава поворка редара постављена; то су били згољни Немци и слепо привржени свом господару — земљаку. Сенцев с Волчком био је сада свагдањи његов пратилац код ових прошетња.

Једног дана се војвода по обичају шетао са Сонцевим по пољанама, које се онда простираху близу адмиралитетства. По што оба упоредо корачаху, разговарајући се о разним стварима, Бирону дође мисао, да походи једног болесног пријатеља Окренуше дакле од адмиралитетског проспекта у велику морску улицу, где је болесник становао. Кудров скакаше од једне стране улице до друге, час тамо, час амо, кадкад је прескакао преко ногу свог госе и војводе, али се овај томе само смејао. У један пут застане и показав прстом на човека, који је ишао у недалеком размаку истим правцем пред њима, рече Сонцеву:

Ено човека! То је Теплов, бивши секретар Волинског. Ево ме код загонетке, ради које хоћу да те нешто питам. Не могу никако да појмим, за што се такви опасни лудаци остављају на слободи, у место да се с њима истим начином поступа као и с осталим такве врсте. Молим да ми то разјасниш!

Ово је изненадно питање смутило Сонцева тако да није одмах знао шта би на то рекао, али је сад имао шта видети. Волчек познав Теплова прескочи стрелимице к њему и у знак радости скакуташе около њега лајући и машући репом . . .

Видећи то Сонцев пребледи још већма. Бирон га чудно погледа па се насмеја грохотом.

— Аха! рече, увек сам казао, да је то паметна животиња, што има прави људски разум, шта више не само то — часнији је пас од господара! Но ступај напред! Не треба ми више твоје пратње, ја ћу већ сам наћи свој пут!

Машући главом рече тихим гласом као да сам собом говори: ко ће још коме веровати? Лицемери, издајници! Ту ваља бити на опрезу. Мој чиновник и друг секретара Волинског, ала је то лепа дружина.

Војвода се удали. Сонцев још увек стајаше на истом месту, тако га дирну страх. Чим се освести кад га неко дирну по рамену и чује познат глас.

— Друже! пропао си ради мене и ја сам жали боже узрок твоје несреће. Знам или бар сад разумем шта се догодило. Можеш ради мене своје место изгубити, то још не би било најгоре. Да промишљамо, како би се то могло одклонити.

Сонцев испрва не одговори на те речи ништа Теплову. Онда прекрстивши се рече одважно: Нека буде божија воља!

Чим је дошао кући, пође у свој кабинет. Хтео је на само да промишља о том што му се догодило. Да бадава не уплаши своју жену, није данашњи догађај споменуо ни једном речи. Но по што се ове вечери није дотакао ни јела ни пића, помисли жена, да му се није шта догодило и да крије пред њоме. Волчек је ишао по шеталишту, а не хтеде отићи ни на своје обично место под столом, ма како га звала и викала Ксенија; он је уцвилио господара у кругу своје породице.

Кад су заспала деца, оде жена да се увери шта је мужу. Тек што је отворила врата, утрчи и Волчек у собу, али Сонцев љутит зграби књигу и баци ју на пса, он престрашен истрчи на поље. Жени својој сад стане све приповедати, због чега се она јако уплаши.

— За име божије! рече мужу, немој губити времена сад где ти прети највећи опасност! Бог зна, не ће ли скоро пандури по тебе доћи! Скупи сва писма, што ти је Григорије Николајевић писао, у ватру с њима, иначе страдаће и он с тобом!

— Право имаш, жено! Хвала ти! Гле како сам збуњен. У тој сметњи на то ни помислио нисам.

Испреметао је сад све фијоке од стола и ормана, преметао сваки кутић. Ноћ дође, ноћ страховиса и немирна. Сна није имао, тек око 4 сата мало је задремао. Добро је знао сум-

Крек. С нама смо водили и једног коња, који нам је носио пртљаг. На један пут се коњ сруши и за собом повуче М. Конро-а. Ја се нагнем над провалом да видим, шта се догодило. Видех, да је М. Конри пао на камениту плочу, која је била до 100 метара нижа од низа којим се ходало. Прође неколико страшних часова, док на моје викање не добих одговора. Најпосле ми М. Конри довикну, да се грозно нагњечио и да је сломио руку. Замолих га, да се стрпи док му не помогнем. У часу кад хтедох дозвати помоћ, видех грозан и необичан призор. Два велика орла, навалише на мог пријатеља те га исекоше кљуновима и крилима. М. Конри се бранио ножем, колико је могао, но брзо изнемогне. Орлови му већ и очи искљуваше. Обневидив зло коракну, те се сруши у дубину, где га нађе смрт".

Против двобоја. У држави Мисисипи у Сједињеним државама постоји закон, ком је цел да забрани по могућности двобоје. Закон установљује на име, да је сваки који убије човека у двобоју обвезан да плати дугове убијеног.

Колера. У Залуци у Галицији, умрле су 3 особе од азијатске колере. Болест се тамо већ у јануару појавила, увучена је из Подољског од криумчара. У Подољском колера још увек влада од лане, главно јој седиште Котим. Галичке су власти одредиле све мере да се место Залуца изолује, надати се да се болест не ће раширити. — Из Петрограда јављају: Већ неколико дана говори се да се појавило неколико случајева колере. Овај се глас и обистинио. За сад се ради само о појединим случајевима, али чим се укорени бојати се, да ће се болест раширити. Власти су одредиле нужне мере, да се то предупреди.

Срби у Америци. Из Њу-Јорка пишу „Дубровнику": „Немам ти се чиме похвалити. Амо није више како је некада било. Напао силни народ од свијех страна, све покосио. Нови који долазе не налазе радње, но трпе сваку незгоду, те ако немају познаника или пријатеља ваља да трпе јад и невољу, или да се врате откле су и дошли. Ако који и нађе коју радњу, ова му не доноси оне добити, која је прије била, а шта више мора да је врши великијем трудом и знојем. Тако је амо а како изгледа регби да идемо с дана на дан горе. Сад да ти нешто друго причам, а знам чисто да ми не ћеш вјеровати, јер не бих ни ја вјеровао, да нијесам својим очима читао, какве неистине тамошњи Хрвати протурају и до нанас амо. Стигла су амо пека писма из Дубровника на поједина лица, наравно без потписа. У њима се пише свега и свачега против Срба. Вели се да су Срби у Дубровнику листом сви пропали а да су Хрвати засјели свукуда; да им је опћина у шакама, јер да ће им и влада помоћи; да су се сви Жупљани похрватили; да је начелник Гондола дао оставку, јер да су га Хрвати на то нагнали и да су се сви бољи Срби претопили у Хрвате. Дакако да смо се ми смијали тим неистинама, јер ни у једном писму нашем с потписом из Дубровника, није о томе ни ријечи било, него напротив вијести једна боља од друге. А да се што слично и догодило, не би ни ти, мили „Дубровниче", премучао, а ми те читамо мило и весело. Слао нам и од сада као и до сада и јављао нам увијек веселијех новости из наше миле домовине, и о нашој дичној Србадији, која је тако јуначки подигла барјак да под њиме прикупља све српско име и наш славни град. Кад једном тако прегпусте, истрајте на мегдану, побједа ће наша бити. И амо се ради код нас да прикупимо што више могуће доприносака за споменик нашем бесмртном пјеснику Ивану Гундулићу. До који дан биће мо готови и сакупљени ће се новци послати дотичном Одбору. Не ће бити како би желјели, али како горе рекох зле су данас економичне прилике, свакако боље ишта него ништа. Нека се само зна да и ми амо мислимо као и ви тамо."

Злостављање војника. Прошле зиме пуковник Хуго Вагнер, заповедник 62-ог пешачког батаљона по најгорој зими наредио је да његов батаљон чини форсиране маршеве и уз пркос да су била 22 града зиме, да је гледао како војници дрхћу, како су им се смрзнуле уши, носеви и руке није хтео да се врати натраг, већ је маширао батаљоном непрестано даље, док нису многи војници попадали и тако страдали. Када је заступник Угрон о овоме зверском понашању пуковника интерпелисао у сабору домобранског министра, известили смо о томе наше читаоце. На велико чудо министар још није одговорио на ову интерпелацију, а по што војни лист јавља, да је пуковник, ради неспособности службе, добио шестомесечни допуст по свој прилици, да министар не ће ни одговорити на интерпелацију — и тако на овоме ће се и свршити цела ствар. Не тражи се овде толико да се казни кривац, и ако би било са свим праведно, него се бележи: какве примере пружа влада војничким заповедницима, да и даље прогањају и злостављају невољне војнике.

Срушена црква. Из Тифлиса јављају, да се у вароши Гудрасији у Кавкаској срушила руско-православна црква за време божје службе. Десио се око ње страховити оркан те и силан снег завејао у њу. Том пригодом погибе сто људи, међу њима свештеник и појац, а многи су тешко озлеђени.

Рудничка несрећа збила се, како 19. марта о г. телеграмом јавише из Варшаве, у угљенику француско-талијанског друштва, по имену „Париз" у Домброви (петриканској губернији) на тај начин, да се одронила земља и 25 рудара у дубину заронила. Двојица су извађена мртва а пет тешко озлеђених однешено у болницу.

Једна милијарда. Поводом последњих панамских догађаја један Француз израдио је тачан рачун о једној милијарди. Једна милијарда у злату тешка је 322. 280 килограма, а обим јој је 12 кубних метара. Скована у жицу, могла би опасати целу земљу, и још би остало жице да се начини приличан чвор Једна милијарда у сребру, тешка је 5 милијуна килограма, а запрема места од 477 кубних метара. Скована у жицу, дебелу четири милиметра опасала би земаљску куглу. Да се милијарда у злату покрене с места, требало би 64 жељезничка вагона који на прузи заузимају 400 метара дужине. За милијараду у сребру требало би 1000 вагона, свако са запремином од 5 тонова. На прузи она би заузела дужину од 6 километра. Грудву од злата, која би престављала вредност од једне милијарде, једва би с места кренуло 6000 људи а за грудву сребра требало би 500.000 људи рачунајући да сваки покрене 10 килограма. Од једне милијарде злата могла би се начинити 32 човека природна на величине, а од милијарде сребра 634 човека.

Чудан догађај у Америци. Америка је земља чудеса, не само што се тиче живота и људи, већ и природних догађаја. Тако јавља „Њујорк Хералд" о ванредном догађају у Колумбији. Брдо Крнизлома у близини града Порајана у један пут је ишчезнуло. По што се неколико дана чула подземна тутњава, веле да се брег одропио; један је део пропао у земљу, други одлетио у ваздух, а трећи је разнет на све стране. Услед те експлозије, те разбацане земље спречене су неке ближе реке у своме току, те је и у том погледу дошло до катастрофе. При катастрофи страдало је око 12 особа и 100 грла марве.

Три стотине глувонемих, састало се пре неколико дана у дворани каване Туркот у Паризу. Сакупили се да се договоре како да буду заступљени на међународном конгресу глувонемих у Чикагу. Ни гласа није се могло чути, само су говориле руке и лица. Међу глувонемим било је сликара, вајара и других уметника. Закључено је да се на конгрес у Чикаго пошље неколико заступника. Скупштина се свршила без „вике".

Тајанствено уморство. Људевита пл. Калаја рођака заједничког министра финансије, нестало је пре неколико дана. Нађоше његово мртво тело у Тиси. По што има на глави тешких рана, неки мисле да је злочинство по среди.

Продаја пољубаца. Нигде се није романтика толико чисто очувала као у лепим крајевима западних Карпата; нигде се није сачувало толико стари обичаја, колико у валенској долини, томе рају Ердељске. Тако се одржао вашар с пољупцима и то у халмагенској општини, која броји до дванаест хиљада душа. На дан св. Тодора држи се тамо вашар, на који долази становништво из 60—80 села. Најранije дођу у место на тај дан младе жене, које су се удале прошле зиме, док младе удовице остају код куће. Младе жене дођу што лепше обучене у окићено место, а ретко их прате њихови мужеви, него највише свекрве. Често долазе саме и то две три вршњакиње заједно. У руци носе окићене чутуре, напуњене вином. Ко их први сретне тога пољубе. Она која љуби, пружи пехар да дотични или дотична кошта вино, онај који је пио вина, мора да даде дар лепотици. Онај, који не би хтео коштати вина, увредио би не само жену, него и њену целу породицу. Љубљење се обавља на сокаку, или у крчми, или по кућама. Кад је постао овај обичај, не зна се сигурно. Неки тврде, да је постао од турских времена. Девојке или жене, које би побегле Турцима, љубиле би од радости сваког земљака или земљакињу, кад би побегле из ропства.

Оригинална распродаја. У Америци је правило како у трговачком тако и обичном животу да се сви рачуни или дуговања изравнају о концу године, што се дотле не измири, то долази на берзу где се продаје на добош. Та распродаја врши се обично у марту. Ове године било је највише кројачких неизмирених рачуна а сума им је у Њу-Јорку износила 10,000 долара. Што је најсмешније, ту долазе сами дужници па лицитандо откупљују своје рачуне, и то разуме се под повољним условима. Од ових 10, 000 долара вересије примљено је у готову 917 дол. даклем њи пуних 10%, али поверioца имају бар нешто, а имена њиних клијената улазе у рубрику рђавих платиша, те их се свет чува.

Част код Едисона. Неки дан позвао Едисон неке своје пријатеље на ручак. У соби беше некаква фигура од воска, коју беше он зготовио и која би очи помицала, кретала се и по који пут и проговарала. Речима би славила госте по старом обичају. Да богме да је у справи био затворен фонограф. Гости су усхићени. Али се уплашише, кад на једанпут изиђоше на среду два скелета (костура), који стадоше крај једног луча, што веома немило светљаше, те зачеше самртну песму: „Бесмо некада, као што сте ви сада а ми смо сада оно, што ћете негда бити; за то веселите се!" Та радња буде по обичају старинске части и фонографом пропраћена. Неће бити никакво чудо, ако досетљиви Американци, распаљени примером Едисоновим, обнове стару игру са автоматима.

„The Divorce Gazette" носи наслов један нов лист, који је недавно покренут у Лондону, и већ излази на четири табака или 16 страна. На српском језику значио би овај наслов: „новине за развод брака." Тако овај лист само такова питања и расправља, и за то се ваљда радо чита. За сад му је најважнија рубрика развод брака лорда и леди Оварда де Валден. У трећем броју налази се интересантна белешка, на коју сврађају пажњу две руке с кажи-прстом, и у којој се препоручује за најбоље сретство двобрачном животу, да се једном венча у Аустралији, па онда у Енглеској јер аустралијски брак нема важности тамо!

Говорио 36 сати. Најдужи говор, који је можда икада изречен, говорио је у парламенту у британској Колумбији Де Космос. Радило се о основи, по којој би се многим насељеницима отео њихов посед. Основа је до подне реченог дана имала постати законом, да се узможе приступити конфискацији. Де Космосу би дата реч у 10 сати у вече, а говорио је до подне трећег дана. Глас његов, који је био с почетка јасан и чист, претворио се у тихо шапутање, ноге су му дрхтале, очи беху закрвављене, усне црне и испуцане. Али спасао је посед насељеника.

My house my castele. Моја кућа, моја тврђава, каже Енглез, па се то потврдило и ових дана у Сарајеву. Неки инжинер пролазио је поред прозора тамошњег енглеског консулата. Слуга консулов, не опазивши инжинира проспе из чаше мало воде на улицу и поколико капљи паде на шешир инжинеров. Овај љутит улети у авлију, па не распитујући се за консула и не куцајући на његова собна врата, улети унутра, да тражи задовољштине. Али консуо, не рекавши ни речи, зграби инжинера за врат и избаци га па поље.

Опет путник у сандуку. Из Копенхагена јављају 16. о. м., да је на тамошњој жељезници дан пре стигао један велики сандук из Христијаније. Спазило се, да се нешто миче у сандуку; кад се отвори, покаже се нико други него познати бечки кројач — Херман Цајтинг, који беше из Христијаније дошао у сандуку, напуњеном сеном, храном, с пићем, чио и весео. Само га не пустише, да оде, док није платио путни трошак од Христијаније до Копенхагена. Али ће он то накнадити тиме, што ће се у овом другом месту јавно свету показивати.

њиви и строги крути карактер Биронов, само да би један часак помислити могао, шта он с њиме намерава.

У седам сати, баш је чврсто спавао, појаве се у кући пандури Биронови, да га одведу у апс. Њихов долазак навестио му је лавеж пса, што је целу ноћ стражарио код врата. Сонцев је био спреман; знао је шта ће бити. Диже се и обуче, док су га пандури у предсобљу чекали. Волчек је лајао из свих сила, још је хтео неповване госте да нападне и обори, али га стари Стеван ухвати и закључа у горњу собицу.

Сонцев се сад опрости са женом и чељади, изљуби дечицу, прекрсти их а за тим седне с официром у бричку (лака руска кола) пред кућом. Још један пут тронутим срцем поздрави уплакану жену и децу не могавши сам да се уздржи од суза.

Сонцевљева жена хтеде неоклевајући молити за аудијенцију код императорице, да испроси за мужа милост, али ју од тога одвраћаху његови пријатељи говорећи, да не ће ништа код ње поправити, већ и стање мужа свога отешчати.

У Сонцевљеву дому било је сад све тихо и пустошно. Жалост се и туга овде настанила, где је био пре стан весеља и радости. И Волчек је осјећао тугу породице за својим господаром, а није му више тако добро било, као пре. У кућу се више ни помолити није смео, од како су Петар, дечак већ прилично развијен и разборит и Маша, замолили старца Стевана, нека пса из куће истера, јер су сматрали, да је он највише крив очевој несрећи. Само мала Ксенија одлучно бранаше сиротог кудрова, што није, како умоваше то дете, навалице већ против воље своје, по несретном случају, издао њезина оца. Увек гледаше девојчица у врт или у двориште не ће ли се где год указати њен прогнани пријатељ. Сирома Волчек! свуда га гањаху, злостављаху и проклињаху као тобожњег кривца несреће целе породице. Једном га замком улови Сонцевљев кочијаш па га тури у врт, спремајући се да га ваљда о оближе које дрво обеси или Бог зна с каквом намером. Срећом се баш у тај мах на прозору десила црноока Ксенија Кад чује цику свога миљенца и сазнала злу намеру оног суровњака, поче викати и плакати, да су се сви у кући сакупили. Да утеши девојче, заповеди Сонцева кочијашу, да пса остави на миру и нека се брине да нађе човека који би хтео имати пса уза се. Њој самој беше сад несносан поглед те животиње.

Скоро се нађе нов власник у особи једног умировљеног чиновника, по имену Карпушина, старога друга Сонцевљева. Био је то човек миран, доброћудан и уљудан, који често долазаше у кућу, да распитује о заточенику, омилила му се бедна животиња и за то ју узме к себи.

*

После двомесечног тамновања беше Сонцев прогнан у Углич. Дозвољено му је било, да се сме сјединити са својом породицом, што је за њега била велика утеха. Срећа га је уз сву несрећу очевидно закриљивала.

Месеца новембра стиже Сонцева са дечицом у Углич и од тога су времена опет у заједници живели сретно и весело, у колико је то у њиховим околностима могуће било. Издржавао их је богат сродник свима потребама за живот Иначе живљаху међу страним светом, већим делом злочинцима и разбојницима, као што је Углич у опште колонија за сличне људе. Није дакле чудо, да су ту скоро осетили неодољиву тежњу за завичајем. У осталом су се надали, да ће се њихова ситуација променути током времена. Царица је увек боловала а што се Бирона тиче, он ће — мишљаху — ипак једном догосподовати. Скоро је из Петрограда стигла вест, којој се ни Сонцев, ни његови плачидрузи нису радовали, да је царица Ана Ивановна преминула а Бирон примио наслов „владара руске државе", дакле је он сад заиста царевао у Русији.

Но није прошла ни година дана али Русији сване зора слободе; сломљени су били окови туђег тиранства, крај је био Биронову господству! Помоћу подмићене руске гарде ступи на очев престо Јелисавета Петровна, кћи великог Петра. Бирон и његове присташе морадоше сад путовати у Сибирију и тако примише заслужену казну за учињена недела.

Сонцев сад пише својим пријатељима у Петроград, да се заузму за њега код двора, да се узмогне вратити у престоницу. Обећаваху му, да ће учинити све, што је могуће, али при том и остаде. Чекао је више од године дана, надајући се помиловању, али узалуд!

Теплов није био више у Петрограду, већ кад је Сонцев затворен био, послаше га у Сибирију, где умре не доживив помиловања. И Карпушин се много трудио, да за убоге прогнанике у Углићу изради дозволу да се смеју повратити на своје огњиште.

Добро, чекајте! Већ ће доћи на ред! то је било све, што му се одвраћало на молбе.

Карпушин са својим јединим другом Волчком становаше у предграђу престонице. Волчек се је, као што је то у нарави пса, већ давно навикнуо на новог господара, Карпушин се је најрадије с тим забављао, те га је учио којекакви нови комад а Волчек се код тога показао добрим учеником. Тако га је старац међу осталим на то навикавао, да је сваки повољан предмет назначеној му особи однети могао.

*

Беше угодан прекрасан пролетњи дан. Царица учини провожњу по граду. Код „летњег врта" сиђе са кочија и у пратњи својих дворкињица пешице оде даље. На противној страни врта чекао ју је Карнушин са нераздруживим пратиоцем Волчком. Знао је Карпушин, да ће царица овамо доћи, јер се обично овде шетала.

Опазив царичину кочију и високу госпођу у шетњи по врту, узме из џепа запечаћен свежањ, па га метне Волчку у губицу међу зубе. Покаже прстом према оном правцу, где је царица и заповеди: Подај!

Кудров прескочи ниски плот и трчаше царици управ на сусрет. Сад стане пред њу и макне главом као да ју моли, да му одузме свежањ. Дворкињице ускликнуше: Заиста, то је чудновато! То је дивно!

Царица смешећи се узе свежањ, што је имао натпис: Самовладарици сверуској. Кад га она распечати, паде јој у руке красно писана молбеница. У том спису састављеном од Карпушина, објашњено је било опширно и потанко, за што је био дворјаник Сонцев од Бирона у прогонству послан. Просилац мољаше велику царицу, да благоизволи ту ствар извидити и и прогнанику уз слободу и дозволу дати, да се сме слободно вратити у Петроград, пак завршује: Поставши нехотице издајицом свога господара, понизио уздајући се у милост и праведност високе владарке, верни кудров Волчек.

Царица помњиво прочита ову молбеницу, док Волчек уза њу стајаше, као да очекује какав одговор. Од срца се насмејала, помиловала га и рекла:

— Такву молбу не могу ускратити. Одмах ће се потребне мере предузети, да се ствар извиди.

Волчек зе сад журно врати свом господару, који је цео призор из закутка мотрио и видио, како је царица читала молбеницу и погладила Волчка, из чега се видило да је цељ постигнута. Ретко је кад Карпушин био тако ганут и весео као овога дана, јер је био уверен да је важну услугу учинио своме другу.

Опет је прошло неколико месеци. У оној истој кућици, где пре становаше породица Сонцевљева, било је опет живо и весело, све је ишло старим редом. Деца су била старија и разумнија, није живот у прогонству остао без утицаја на њихов душеван правац. И Волчек је већ много изгубио од пређашње своје живахности и чилости, очи му изгубише сјај, кретање му је постало тромо а често би по цели дан мирно лежао у свом осамљеном кутићу — оматорио је! Опет га примише у своју кућу, и био је као и некад љубимац захвалне породице, а особито мале Ксеније, која и у даљини свога пријатеља није заборавила.

„Вила“ српско удружење у Женеви.

Годишњи извештај.

Ради својих чланова утемељача, пријатеља у опште као и свих оних патриота, који се могу интересовати за кретање српске омладине на страни, удружење Срба у Женеви дужно је, по правилима својим, предавати јавности кратак извод свога годишњег рада.

Према извештају, који је управа удружења имала част поднети овогодишњем скупу, рад удружења може се свести овако:

I. Састанци. — У току целе прошле године било је 12 редовних и 14 ванредних састанака, на којима су:

а) свршавани сви текући послови удружења, како су се у току године појављивали;

б) читани и критиковани књижевни радови појединих чланова, и

в) претресана разноврсна питања било друштвене или шире патриотске природе.

II. Књижевни радови. — По реду, којим су пријављивани, на седницама удружења читани су и критиковани ови радови:

1. „О консерватисму и прогресу“, од Петра С. Протића.

2. „Површан поглед на средње школе“, од Саве Манојловића.

3. „Савремени значај друштвених и природних наука“, од Ахила Р. Михајловића.

4. „Упоређење Христовог и философског морала“, расправа П. С. Протића.

5. „Савременно економско стање“, од С. Хаџи-Ристића.

6. „Критички поглед на рад српске читаонице у Женеви“, од Саве Манојловића.

7. „Јединство рода човечијег“, од П. С. Протића.

8. „Употреба природних сила“, превод Саве Манојловића.

9. „Прави елеменат по теорији друштвеног уговора“, расправа Живојина Балугџића.

10. „Принципи за нашу омладину, која се школује на страни“, од С. Хаџи-Ристића.

Сем тих пријављени су и читаће се у овој новој години ови радови:

1. „Основи породице и својине“, по Ковалевском, израдио Јаков Јелисавчић.

2. „Разлика између србо-мађедонског, српског и и бугарског језика“, расправа Јована Велића.

3. „Наше књижевне прилике“, поглед С. Хаџи-Ристића.

4. „О животу“, биолошка расправа Ахила Р. Михајловића.

5. „О могућности и немогућности балканске конференције“, од Николе С. Петровића.

6. „База економско-царинске системе у Француској“, од С. Хаџи-Ристића.

7. „Обим друштвених наука“, од Михаила В. Стојковића.

8. „О разводу брака“, упоредна студија Ј. Јелисавчића.

9. „Место човека у природи“, од Ахила Р. Михајловића.

10. „О својини“, две главе из студије Божидара Вл. Савића.

11. „Статистика као наука“, од Михаила В. Стојковића.

III. Читаоница и књижница. — Благодарећи патриотизму уважених уредништава српских листова, удружење је редовно примало прошле године ове часописе и листове:

„Просветни Гласник“, „Наставник“, „Учитељ“, „Правник“, „Весник Српске Цркве“, „Нови Васпитач“, „Породица“, „Тежак“, „Витез“, „Српске Новине“, „Велика Србија“, „Трговински Гласник“, „Dubrovnik“, „Глас Црногорца“, „Српски Занатлија“, „Занатлијски Савез“, „Српски Глас“, „Бачванин“ „Србобран“, „Застава“ (новосадска), „Наше Доба“, „Београ. Општ. Новине“, „Одјек“, „Видело“, „Српска Застава“, „Дневни Лист“, „Мале Новине“ (трудом и добротом г. Марка Шокорца), „Борба“, „Слобода“, „Радикалац“ и „Таково“.

Похвалном дарежљивошћу писаца и прилагача, књижница „Виле“ добила је у току годиве 71 дело. Ово су имена поштованих г.г. прилагача:

Сава Манојловић, П. Јовановић, власник „Србобрана“, Милан Андоновић, проф. вел. школе, П. Никетић, учитељ, Сава Јакић, Ник. Врсаловић, Богољуб Торић, Коста Стојановић, Ст. Н. Ђорђевић, Ст. Сремац, Х. Лилер професори, К. Л. Симић, издавач, Милојко В. Веселиновић, Милан Свет. Николајевић, др. Миленко Весник, уредник „Правника“, Анта Боди, председн. тргов. суда, Илија Ристић, пешад. канетан, Васа Пелагић и А. Богосављевић.

За украс свога стана (српске читаонице) удружење је добило на поклон:

Грб краљевине Србије, слике: Њег. Вел. краља Александра I., Бранка Радичевића, Светозара Милетића, Стев. Синђелића (поклон г. Ст. Никшића-Лале), Вође херцеговачког устанка (поклон чланице гђице Анђ. Јакшићеве), Свети Сава благосиља Српчад (поклон чланице гђице Јелене Миловановићеве), а госп. Петар Николић, издавач из Загреба изволео је поклонити удружењу из своје накладе слике: Херцеговачко робље, Босански бегунци и Рањен Црногорац.

IV. Приходи и расходи. — Приходе удружењу доносе: месечни улози редовних чланова, улози чланова утемељача и добровољни прилози патриота. Тако прошле године било је прихода:

а) улози редовних чланова	266·50 дин.
б) улози чланова утемељача	130·— дин.
в) добровољни прилози . . .	21·50 дин.
г) остатак од пр. рачун. год.	13·— дин.
	431·— дин.

Од те суме утрошено је на редовне и ванредне потребе 294·75 дин. Према томе у благајни друштвеној налази се као готовина 136·25 дин.

V. Чланови. — Чланови су: редовни, почасни и утемељачи (а од сада и помагачи).

Редовних чланова у прошлој години било је 16, почасних чланова има пет, а утемељачима постали су: Гг. Алекса З. Поповић, јувелир из Београда; Мика Кр. Ђорђевић, изванредни посланик и опуномоћени министар Србије у Паризу; Лазар С. Николић, трговац из Смедерева; Марко Петронијевић, кројач из Београда; Сава Грујић, изванредни посланик и опуномоћени министар Србије у Цариграду; Илија Чолак-Антић, пуковник у пензији, и Јован Жујовић, професор велике школе.

VI. Повереници. — Удружење је имало ту срећу, да се један број уважених патриота, на које је апеловано нарочитим писмима, изволео примити за друштвене поверенике ради примања уплате од чланова утемељача и у опште свих добровољних прилога, које би ма ко желео у новцу или књигама чинити удружењу ради цељи друштвене.

Друштвени повереници су:

За Београд: г.г. Анта Боди, председник трговачког суда; Ризнић и Марић, трговци; Марко Петронијевић, кројач; др. Драгиша Ђурић, статистичар мин. финансије; Марко Вулетић, потпредседник „Беогр. трг. Омладине“; Пера Павловић, књиговезац.

За Смедерево: г. Лазар С. Николић, трговац.

За Крушевац: г. Мих. Тодоровић, поштар.

За Ужице: г. Илија Илић, судски писар.

За Прокупље: г. Јован Самокресовић, секретар стал. окр. одбора.

За Ниш: г. Михаило Ристић, учитељ.

За Врању: г. Михаило К. Јанковић, апотекар.

За Сарајево: г. Михаило Милановић, трговачки помоћник.

„Вила“ је имала у прошлој години још и ту срећу, да је њен повереник г. Михаило Ристић, учитељ из Ниша, упише за члана „Српске Књижевне Задруге“.

VII. Веза са друштвима. — Од дружина српских на страни и у Србији „Вила“ има везу са: „Зором“, академским друштвом у Бечу; — „Задругом“, академским друштвом у Цириху; — „Србадијом“, академским друштвом у Минхену; — „Његошем“, друштвом ђака нишке гимназије; — „Подмлатком“, дружином ђака крагујевачке гимназије, и са „Удружењем српских ђака“ у Петрограду и „Колом младих Срба“ у Будимпешти.

VIII. Ред годишњег скупа. — Главни годишњи скуп држан је 27. децембра 1892. године. На њему је читан и примљен извештај управе о целокупном годишњем раду; донета је допуна статута установом помажућих чланова, са 5 дин. годишњег улога; учињена је измена у одредби о саставу управе; изјављена је захвалност свима лицима, која су у току године ма чиме удружење задужили (с тим, да се и у новинама захвалност обзнани) и најзад изабрана је нова управа, у коју су ушли: за председника г. Сп. Х. Ристић, за потпредседника и благајника г. Ахило Михаиловић, и за секретара и књижничара г. Божидар Вл. Савић.

*

Нарочитим писмима удружење Срба и Српкиња у Женеви имало је част упознати повећи број виђенијих патриота са разлозима, из којих је српска група тако рећи принуђена, да у реду свих осталих народности одржава у Женеви своје удружење, српску читаоницу и свој дом. Износити и на овоме месту те разлоге, незгодно је, и за то удружење најучтивије моли господу друштвене поверенике, као и сва друга лица, којима су писма послата, да се не устежу давати нужна обавештаја свакоме, који би год како објашњење затражио.

Од опште потпоре зависи, да у међународној Женеви српско удружење може у правцу својих патриотских задатака радити јаче и корисније.

Од стране управе српског удружења „Вила“ у Женеви, 6. јануара 1893. год. Бр. 57.

Трговина.

Нови Сад, 25. марта. (6. апр.) Пшеница 7 ф. Кукуруз 3 фор. 95 нов. Јечам 4 фор. 40 нов. Зоб 5 ф. 10 Наполица 5 ф. 80 нов. Маст 54 фор. Сланина 54 фор. Све од 100 килограма.

*

Исказ о унешеној и на варошком кантару премереној рани и осталих предмета у Н. Сад од 1—31. марта т. г. Жита 980800 кгр. Ражи 1653 к Наполице 5473 кгр. Зоби 36284 кгр. Јечма 31817 к. Кукуруза 1,848760 кгр. Кукур. у клипови 3287 к. Проје 745 кгр. Репице 1193 кгр. Пасуља 63156 к. Кромпира 112939 кгр. Лањика 378 кгр. Кудељна семена 891 кгр Арпацика 1553 кгр. Мухари 3089 к. Сира 12 килограма.

У течају истог времена дотерано је: 80 комада прасица, 386 ком. назимади, 137 ком. дебелих свиња, 1408 ком. мршавих свиња, 341 ком. јагњаца, 353 ком. оваца, 737 ком. телаца, 213 ком. рогате марве, 92 ком. коња, 188 ком. ждребади.

Отерано је: 19 ком. прасица, 363 ком. назимади, 9 ком. дебелих свиња, 84 ком. мршавих свиња, 116 ком. јагњаца, 351 ком. оваца, 73 ком. телаца, 4 ком. јунца, 108 ком. рогате марве, 24 ком. коња, 24 ком. ждребади

Београдска пијаца од 22. марта. Арпацик 32 до 35 дин. Кромпир 7—10 дин. Лукац прои 12 до 15 дин. Лукац бели 20 дин. Маст 120 дин. Пасуљ 15—25 дин. Свињи дебели 85—90 дин. Све од 100 килограма.

Дописница уредништва.

Б. у М. Изиђите му с поверењем на сусрет.

Д. у В. Јамачно сте извештени.

Л. у К. Од важности је и једно и друго, али неговање врлина наткриљује све.

Ж. у С. Хвала и Вама и свима.

Подлистак у 33. бр. „Заставе“ под насловом: Ј. Н. Ц. Ј. а с потписом Јеленко није оригинал, него је посрбљен, што је преводилац у брзини заборавио назначити.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишла је и може се добити:

ГОДИШЊИЦА НИКОЛЕ ЧУПИЋА

КЊИГА XIII.

са овом садржином: 1. „С мораве на Вардар“, путне белешке Ст. Новаковића; 2. „Ратни догађаји из првога српског устанка под Карађорђевићем Петровићем 1804—1813.“, од пок. ђенерала Косте Протића - 3. „О првом штампаном словенском буквару за српску децу“, од Димитрија Руварца; 4. „И још нешто о животу св. Ђурђа Кратовца“, од Дим. Руварца: 5. „Како се године 1871. у Призрену основао турско-српски лист „Призрен“, од Т. П. Станковића; 6. „Џон Хацард“ — један апостол XVIII. столећа — од дра Мил. Г. Веснића; 7. „Речи шта означавају сродство, родбину и својту у оридскоме крају“, од М. В. Веселиновића; 8. „Некролог покојереералу Кости Протићу“, од М. Ђ Милићевића.

Цена је 3 динара. Књижарима 20% рабата.

Обратити се књижари Вел. Валожића у Београду.

ОГЛАСИ.

СТЕВАН ЈОВИЋ
МЕРНИК
Нови Сад III. Јазавчева улица број 8.
израђује сваке врсте мерничке послове најтачније и уз умерене цене. 156 1—3

ПОМОДНА ГАЛАНТЕРИЈСКА КРАТКЕ И БЕЛЕ РОБЕ
ТРГОВИНА
ПАНТЕ ЈОВАНОВИЋА
У НОВОМЕ САДУ
157 2—3
треба 2 вешта помоћника, који говоре српски, немачки и мађарски имају првенство.

СРБИН БОСАНАЦ
вешт у мануфактурној радњи а по потреби и спецерајској, тражи места овде Упитати у администрацији „Заставе“. 151 2-2

ПОМОДНА МАНУФАКТУРНА РАДЊА
ЈОВ. И ЂОРЂА ПЕТРОВИЋА
У ЗЕМУНУ
треба једног старијег и једног млађег помоћника, који могу одма или за кратко време ступити 155 2—2

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
САВЕ ТУБИЋА
У ШИДУ
154 2—3
потребује једног солидног, вештог и вредног помоћника. Ступити може одма или за 14 дана.

ГЛАСОВИТИХ
ПРАВИХ
„ЗАДАРСКИХ“
ЛУКСАРДОВИХ ЛИКЕРА

Марасхино, Суракао, Ванилие, Анисет и др. Имадем главно складиште за Срем. Препоручујем на мало и велико по оригиналним ценама. Такођер препоручујем моје добро снабдевено стовариште славонских, далматинских и италијанских беле, шиљер и црна вина, као и пештанска пива на велико, вина у количини од 100 литара, а пива од 25 литара.

Леополд Шварц,
74 18—24 у Новом Сланкамену.

Haute Noveautés.

Пролетни и летни, за госпође и девојке огртача, јакни — Capes — по најновијем укусу Pelerine и огртача против прашине, такођер и за господу и дечаке хаљина, шешира, кошуља и огртача против кише, и путнички торби и сандука добива се по најумеренијој цени код

Михаел Цвибах и сина,
Нови Сад, главна улица број 29.
3—3 до три главе шећера.

Овим стављам свима штов. трговцима, који са свињама раде, да сам поред моје дојакошње „Детаљне Радње одпочео и „Комисионарску“ радњу. Салаше као и рану по умереној цени на расположењу имадем, тако исто за најтачнију послугу као и за савесну продају јамчим.

С поштовањем
Коста Брашован
131 8—10 Будапешта — Штајнбрух.

МАНУФАКТУРНО-КОНФЕКЦИЈСКА РАДЊА
ПАНТЕ СПАИЋА СИНА
У МИТРОВИЦИ
149 2—3
потребује 2 практиканта младићи који су свршили I и II. разред средњих школа имају првенство, понуде писмено.

ДР. ФР. ЛЕНГНЕЛА
Birken-Balsam.

Бреза сок познат је из давних времена као улепшавајуће средство а кад се исти по упутству изумача кемијски у балсам приготови, онда је од чудноватог дејства Ако се у вече лице намаже, већ сутра дан се примете перути чиме лице постаје бело и нежно. Цене са упутством **1 ф. 50 н.**

Добити се може у Будимпешти код: **Josef v. Török, Apotheker, Königsgasse,** као и у реномираним апотекама у провинцији. 568 21—24

НОВ ИЗУМ ПЛУГА.

Сваком је земљоделцу тешком муком орати бреговито земљиште обичним пљугом. Ја сам тој патњи стао на пут и изумео сам са свим добар, јефтин плуг окретач **(Gebirgspflug, Hegyicke)** за који сам похвалу и патенат добио.

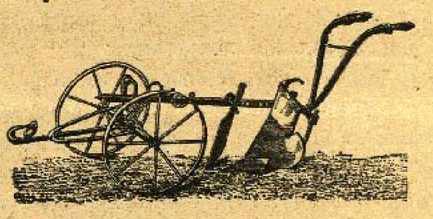

Конструкција му је једноставна, са колечкама износи 50 килограма, а са свим је гвозден.

Њиме се може орати плитко или дубоко, како у равници, тако исто и у брегу, а може се окренути при орању сваки час лево или десно.

Исти се може добити по цену од 25 фор. а. вр. код власника

ЈОВАН ПУПА,
КОВАЧ У ПЕТРОВАРАДИНУ
103 5—5 **преко пута од „белог вола.“**

МАРИЈАЦЕЛСКЕ КАПЉИЦЕ

које су од врло великог уплива против болова у стомаку, у опште приповнате су као кућевни лек.

Лече: **против неимања апетита, слабости стомака, подригивања, затвора, киселине у стомаку, ватре у стомаку, сувишног пљувања, жутице, муке и повраћања, грчева и завијања у стомаку.**

Код напоменутих болести **Маријацељске капљице** су од врло велике помоћи, а изврсност њихова приповната је од дугог времена што и стотинама сведоџби потврђују. — Једно стакоце с упутством стаје 40 новч., а веће 70 новч.

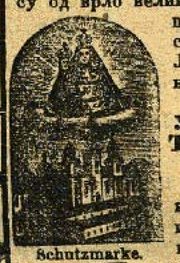

Schutzmarke.

Главно стовариште за Аустро-Угарску налази се код:
Török Joszef gyogyszertára
Budapest, Kiralyi utcza 12 sz.

Нарочито се уповорује на заштитну марку и потпис. Само оне капљице треба узимати, које на завитку имају прилепљену зелену врпцу са потписом зготовљача (C. Brady) и ове речи: „Да су праве сведочим.“

У Новоме Саду добија се код: Г. Плавшића апот. П. Георгијевића, апот. У Петровцу: Ференци Истван апотекар. У Илоку: Франц Ласло, апотекар. У Шиду: Аугуст Ковиак, апотекар. 639 22—43

Одликован са сребрном и златном медаљом

ПОСТОЈИ ОД 1860. ГОДИНЕ.

ФАБРИКА НАМЕШТАЈА
НАСЛЕДНИКА НИКОЛЕ ДУСИНГА
ПРЕКО ПУТА СРПСКЕ ШКОЛЕ
у сопственој кући, Ханска улица бр. 1.

70 7—10

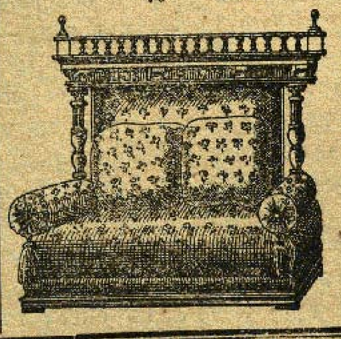

Велико стовариште сопственог производа готових намештаја, шифонера, кревета, писаћи столова, дрвених и савијених столица, украса, огледала и др. и др.

Даље: гарнитуре за седење, душека, дивана, велики избор простирача, ћебета и завеса.

Прима сваковрсне оправке, украшавање при сваковрсним свечаностима, намештаје за хотеле и станове, снабдевање потребних ствари за младе по најновијем укусу

и по најјефтинијим ценама.

Одликован са сребрном и златном медаљом

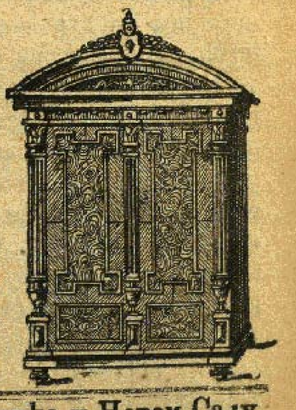

Власник: Славко Свет. Милетић. Главни уредник: др. Јован Пачу. За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.